

Gazeteciler için

4982 Sayılı

Bilgi Edinme

Hakkı Kanunu

Cep Kılavuzu

GAZETECİLER İÇİN

4982 SAYILI BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU

CEP KILAVUZU

Gazeteciler için 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Cep Kılavuzu

Giriş	5
Avrupa'da ve Dünyada bilgi edinme yasaları Tarihçe	7
DÜNYADA BİLGİ EDİNME HAKKI YASALARI (GRAFİK)	8
Bilgi edinme yasalarında olan temel ilkeler	9
Neden bilgi edinme?	10
Bilgi edinme kapsamında istenebilen belgeler	11
Türkiye'de Bilgiye Erişim: 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Kısa tarihçe	12
Türkiye'de temel sorunlar	12
BEDK hakkında bilinmesi gerekenler	13
Bilgi edinme başvurusu nasıl yapılır	15
Başvurunuz reddedilince yapılacaklar	17
Önce idari yargıya gitmek mi BEDK'ya başvurmak mı daha doğru? BEDK'nın başvuruları inceleme süreci	19
Yardım alınabilecek kişi ve kurumların listesi	20
Ek I. Örnek Bilgi Edinme Formu	Arka Kapak İçeriği

Giriş

Bilgi edinme hakkı gazeteciler için önemli bir araçtır. Bilgi edinme kanunları aracılığıyla hem gazeteciler hem de diğer vatandaşlar; bakanlıklar, merkezi hükümete bağlı başkanlıklar ve birimler, düzenleyici kuruluşlar, kamuya ait şirketler ve yerel yönetimlerden bilgi isteme yeteneğine sahip olur. Bilgi edinme hakkı aynı zamanda devlet kurumlarına organizasyon şeması, faaliyetler, raporları, bütçe ve harcamaları konularında hiçbir talep olmaksızın kendiliğinden bilgi yayınlama yükümlülüğünü getirir.

Araştırmacı gazetecilikle uğraşamamaları bile gazeteciler bilgi edinme başvurularından haber çıkarabilir. Bilgi edinme başvurularına verilen yanıtlar, devlette farklı düzeylerde şeffaflık konusunda iyi bir fikir verebilir. Bu da başlı başına bir haber konusudur.

Yapılan bir bilgi edinme başvurusuna yanıt alınamaması da kendi başına bir haber konusu olabilir. Bilgi edinme hakkınızı kullanmak ve bundan yazılı olarak, radyo, televizyon ya da başka mecralarda bahsetmek ayrıca bilgi edinme mevzuatı hakkında bilinç yaratmak için önemli bir yoldur.

Bilgi edinme yasaları aynı zamanda hükümeti daha şeffaf olmaya zorlayacak bir zemin olarak kullanılabilir. Bilgi edinme başvuruları devletlerde süregelen gizlilik kültürünü değiştirmek için güçlü bir araçtır. Bu kitapçıkta yer alan örneklerde görülebileceği gibi bazı ülkelerde bilgi edinme başvurularının gizlilik kültürünü zayıflatmaya hizmet ettiği durumlar olmuştur. Tabii ki bu bir gecede olmamaktadır.

Dünyada ve Türkiye’de bilgi edinmek hala çok kolay değildir. Türkiye’de ve dünyada kamuyu ilgilendiren bilgilerin peşine düşen çok sayıda gazeteci, akademisyen ve vatandaş, demokratik açıdan gelişmiş olduğu düşünülen ülkelerde bile bir gizlilik kültürünün var olduğunu ve devletlerin vatandaşlarla bilgi paylaşmak konusunda isteksiz olduğunu ilk elden deneyimlemektedir.

Bu kitapçık bilgi edinme kanunlarını çalışmalarında kullanmak isteyebilecek gazetecilere bilgi edinme hakkı üzerine temel ve pratik bilgiler sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

İngiltere: Gizlilik kültürünün erimesi ve bilgi edinme

İngiltere’de milletvekillerinin harcamalarıyla ilgili 2009 yılında patlak veren bir skandal, ülkede gizlilik kültürünün kırılmasına katkıda bulunan ve Bilgi Edinem mevzuatıyla neler yapılabileceğini gösteren önemli bir olay olarak tarihe geçti. Milletvekillerinin harcamalarında usulsüzlüklerin ve yolsuzluğun ortaya çıktığı skandal, ilk olarak gazeteci ve akademisyen Heather Brooke’un vekillerin harcamalarıyla yaptığı bir bilgi edinme başvurusuyla başladı. Olay sonrası, dönemin Meclis Başkanı Michael Martin, hükümetteki altı bakan ve birçok milletvekili istifa etmek zorunda kaldı.

Avrupa’da ve Dünyada bilgi edinme yasaları

Tarihçe

Kağıt üzerinde bile olsa kamunun bilgiye erişim hakkını düzenleyen yasalar bugün dünyanın birçok ülkesinde kabul edilmiş durumdadır. Geçtiğimiz 10 – 15 yıl içinde, dünya genelinde artan şeffaflaşma ve demokratikleşme politikalarının bir parçası olarak, bilgiye erişim hakkını düzenleyen kanunların gittikçe daha çok ülke tarafından benimsendiği bir dönem olmuştur. Örneğin, İngiltere’de bilgi edinme yasası 2000 yılında kabul edilmiş, tam anlamıyla yürürlüğe 1 Ocak 2005’te girmiştir. Türkiye’de ilgili yasa 2003 yılında kabul edilip, 2004’te uygulanmaya başlamıştır.

Bölgesel düzeyde bakıldığında **Avrupa Konseyi**’i, şu an Konsey’e üye devletlerin ulusal parlamentolarında onaylanmak üzere bekleyen Belgelere Erişim Özgürlüğü Sözleşmesi geliştirmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ise kararlarında gittikçe artan bir şekilde bilgiye erişim hakkını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 10. Maddesi’yle garanti altına alınmış olan ifade özgürlüğünün bir parçası olarak görmektedir.

Uluslararası düzeyde, **BM İnsan Hakları Konseyi ve BM İfade Özgürlüğü Özel Raportörü** de bilgiye erişimin **Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi**’nin 19. Maddesi’nin bir parçası olduğunu belirtmiştir. Diğer BM organları ve raportörleri de bilgiye erişimi, kişisel haklar gibi birçok uluslararası hakkın temel bir unsuru olarak görmüştür.

Bilgi Edinme yasaları dünyanın birçok yerinde gücü elinde tutanların harcamaları, faaliyet ve eylemleri hakkında çok önemli, bazen deprem etkisi yaratan, skandalları ve bilgileri ortaya çıkaracak şekilde başarıyla kullanılmıştır. *Yasaların bu tür kullanımı başvuranların büyük sabır, kararlılık ve hatta inat göstermeleriyle mümkün olmuştur.*

Tlatelolco Katliamı: Meksika’da gerçeğin bilgi edinmeyle ortaya çıkışı

Bir ülkede bilgiye erişim mevzuatı olmadığı ya da düzgün olarak uygulanmadığı zamanlarda bile başka bir ülkede var olan Bilgi Edinme yasalarını kullanarak bir soruşturmayı ilerletmek mümkün olabilir. Bunun bir örneği 1968’de Meksika’da yaşanan TLATELOLCO KATLİAMI hakkında başlatılan soruşturmadır.

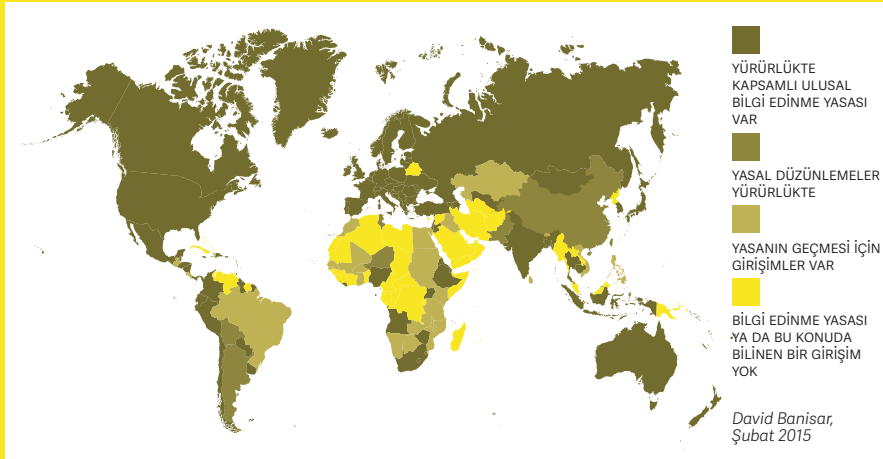
1994’te, araştırmacı gazeteciliği destekleyen ABD’li kuruluş Milli Güvenlik Arşivi (National Security Archives), ABD’de yürürlükte olan Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası’nı

kullanarak Meksika'daki katliamı araştırmaya başladı. Söz konusu katliam 1968 Olimpiyatları'ndan 10 gün önce Meksika'nın başkenti Mexico City'de gerçekleşmişti. Olimpiyatların başkentlerinde yapılmasını protesto eden birçok üniversite ve liste öğrencisine ateş açılmasıyla kalabalığın paniğe kapıldığı bu olayda, tam sayı bilinmese de 300 kişinin hayatını kaybettiği tahmin ediliyor. Polis helikopterlerinin, ve ordunun protestocuların çevresini sardığı olay sırasında ilk olarak kimin ateş açtığı uzun yıllar boyunca belirsiz kalmıştı.

Ancak 1998'de Milli Güvenlik Arşivi; konuyla ilgili CIA, FBI, ABD Savunma Bakanlığı, Meksika'daki ABD Büyükelçiliği ve Beyaz Saray'a ait dokümanları web sitesinde yayınlamaya başladı.

Ortaya çıkan belgeler, Meksikalı milletvekili Aguillar Zinser'in kendi ülkesinde bir Bilgi Edinme Hakkı Yasası istemesine neden oldu. 2002 yılında Meksika hükümeti bir Bilgi Edinme Kanunu geçirerek, Tlatelolco katliamı ile ilgili gizli kalmış bilgileri kamuya açtı. Bu belgeler ve daha sonra ABD hükümeti tarafından açıklananlarla birlikte ilk ateş açan kişilerin Meksika'da askeri bir birim olan Cumhuriyet Muhafızları'nın meydandaki binaların çatılarına yerleştirdiği keskin nişancılar olduğunu ortaya çıkardı. Meksika hükümeti, olayların, protestocuların arasında bulunan suçlu kişilerin ateş açmasıyla başladığını iddia etmişti. Gerçekte, bu keskin nişancılar, Tlatelolco katliamını tetikleyecek şekilde, kendileri gibi ordu mensubu olan kişilere ateş açmıştı.

Dünyada Var Olan Bilgi Edinme Yasaları, Düzenlemeler ve Girişimler 2015

Bilgi edinme yasalarında temel ilkeler

Bilgi edinme yasaları temelde birbiriyle büyük ölçüde benzerlik gösterir.

Genelde bu yasalar:

- Devlet kurumlarında bulunan bilgiye erişim hakkı sağlar
- Her türlü bilgi ve belgeyi kapsar: dosyalar, belgeler ve bilgisayar verileri dahil
- Başvuruyu yapan kişinin bilgiyi neden istediğini açıklamasını gerektirmezler
- Devlet organlarını, kamu kurumlarını, yerel yönetimleri kapsar ve kamu adına faaliyet yürüten özel kuruluşları da kapsayabilir
- Tüm tüzel ve gerçek kişiler tarafından kullanılabilirler: kimin başvuru yapabileceği konusunda kısıtlama yoktur
- Yasal olarak belirlenmiş sürelerde cevap vermeyi gerektirirler

Kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi edinme hakkı başvurularına cevap vermek için usule uygun bir yapısı yani ilgili bir birimi ve personeli olması gerekir. Birçok bilgi edinme yasası kamu kurumlarının halka açıkladıkları bilgi, belge ya da verileri web sitelerine koymasını gerektirir. Bilgi edinme başvuruları genelde bir referans numarasıyla takip edilebilir. Türkiye özelinde başvurular Başbakanlık Bilgi İşlem Merkezi (BİMER) üzerinden sorgulanabilir. (www.bimer.gov.tr)

Çoğu bilgi edinme kanunu, bilginin paylaşılamayacağı durumları içeren birçok istisna içerir. Bunlar, kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması, ticari sırlar, iç ve dış müzakereler ya da devlet sırrı gibi muğlak kavramları içerir. Türkiye özelinde **4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunun (BEHK)** üçte biri istisnaları tanımlamaktadır. İngiltere'deki yasada istisnaları anlatan kısımlar 30 sayfanın üzerindedir.

Ancak kamu kurumlarının yasadaki istisnalara atıfta bulunarak başvuruyu reddettiğinde, ellerindeki bilgiyi neden vermediklerini gerekçelendirmeleri gerekir.

Devletin zirvesinde değiş tokuş edilen hediyeler

İstenilen bilgiye farklı kanallardan ulaşmakla ilgili Türkiye'den bilinen bir örnek, 2008 yılında Türkiye'ye gelen İngiltere Kraliçesi'nin ziyareti sırasında hangi hediyelerin alınıp verildiğiyle ilgili bir bilgi edinme başvurusuydu. Türk makamları bu bilgiyi vermenin uluslararası teamüllere aykırı olduğunu söylerken, İngiltere'deki Dış İşleri Bakanlığıysa bu bilginin elinde olmadığını söyledi. Hediyelerin ederiyle ilgili bilgi sonunda, İngiltere'de Bilgi Edinme yasası kapsamı dışında olan Buckingham Sarayı'ndan geldi.

Bir başka hediye hikayesinde, 2009 yılında Barack Obama'nın Türkiye ziyareti sırasında el değiştiren hediyelerle ilgiliydi. Hem Türkiye hem ABD'de resmi makamların bilgi sağlamayı reddetmesine rağmen, hediye listesi ABD'de Dışişleri Bakanlığına açılan bir dava sonucu soruyu soranla paylaşılmıştı.

Neden bilgi edinme?

Bilgi edinme yasaları yolsuzlukla mücadele veya politik skandal gibi olayların ortaya çıkarılabilmesi için sadece medyanın değil vatandaşların da hükümet ve devlet üzerinde bir baskı oluşturmasını sağlayacak bir yapı sunmaktadır. Bilgi edinme yasaları, gizlilik kültürünün engellenmesi, katılımcı demokrasinin sağlıklı işleyişi, etkili yönetim ve bilgi toplumuna geçişi desteklemek adına hayati önem taşır.

Doğru kullanılırsa, bilgiye erişim yasaları aşağıdakilerin yapılmasına yardımcı olabilir:

- Devlet ve hükümetler tarafından veri ve kayıt kontrolünün iyileşmesi ve geliştirilmesi
- Daha şeffaf bir yapıya ulaşmak
- Devlet ve vatandaşlar arası daha iyi iletişim ve işbirliği için in katalizör olması
- Bireylerin karar verdiği konular hakkında bilgi sahibi olması

The Guardian tarafından yapılan Bilgi Edinme başvuruları hayat kurtarmış olabilir

2005 yılında İngiltere'de The Guardian gazetesi diğer hastanelerin ortalamasının üzerinde ölüm oranları olan bir hastanede 29 bebeğin öldüğü bir skandal sonrasında bypass ameliyatları gerçekleştiren cerrahların hastalarının ölüm oranlarını devletten Bilgi Edinme mevzuatı kapsamında istedi. Hastanedeki ölümlerin ardından kamu adına gerçekleştirilen bir soruşturma, bu tür bilgilerin düzenli olarak yayınlanmasının cerrahların faaliyetleri üzerinde gözetim sağlamak adına yararlı olacağını ortaya çıkarmıştı.

Ancak, bu tür bir bilginin yayınlanmasının cerrahların ölümlü ameliyat istatistiklerini yükselteceği korkusuyla, riskli ameliyatlardan kaçınacakları gibi bir sakınca doğuracağı endişesi ortaya çıkmıştı. Sonuçta, kamu soruşturmasını gerçekleştiren kurum, cerrahların ameliyat başarıyla ilgili verilerin söz konusu cerrahi müdahalenin risk derecesine göre hesaplanmasını önermişti. Buna rağmen, soruşturmanın son tarih olarak önerdiği 2004 yılı geçtiğinde, hala bu veriler yayınlanmamıştı. Bunun sonucu olarak The Guardian bu

verinin halka açıklanması için Bilgi Edinme Hakkı yasaları çerçevesinde çeşitli başvurular yaptı. Veriler açıklandığında, ülkedeki bir hastanenin ölüm oranlarının diğerlerine nazaran oldukça yüksek olduğu görüldü. Olayla ilgili başlatılan bağımsız bir soruşturma sonucu, söz konusu hastanede gece nöbetinde çalışan cerrahların kalp cerrahisinde deneyimsiz olduğu ve hastanedeki ekibin kişisel anlaşmazlıklardan dolayı birbirleriyle işbirliği yapmadıklarını ortaya çıkardı. Bir hastanede yaşanan çok ciddi sorunları gün yüzüne çıkaran The Guardian'ın yaptığı bilgi edinme başvuruları birçok hayat kurtarmış olabilir.

Bilgi edinme kapsamında istenebilen belgeler

Bilgi edinme kapsamında kamuyu ilgilendiren her türlü bilgi ve belge kamu kurum ve kuruluşlarından istenebilir. Harcama, veri veya araştırma sonuçları, bütçeler, kamu kurum ve kuruluşlarındaki demirbaşlar gibi her türlü belge, bilgi edinme kapsamındadır.

Biliyor muydunuz?

ABD tarafından Guantanamo'da tutulan tutukluların isimleri de bu ülkenin bilgiye erişim mevzuatı çerçevesinde paylaşılmıştı.

Muz ve terörizm arasındaki bağlantıyı bilgi edinme yasaları ortaya çıkardı

ABD merkezli Milli Güvenlik Arşivi'nin yaptığı başka bir araştırmada, büyük muz üreticisi Chiquita Şirketi'yle ilgili 5500'ün üzerinde sayfadan oluşan belge, bilgi edinme yasaları çerçevesinde kamuya açıklanmıştı. Açıklanan belgeler, Chiquita'nın yüz yılı aşkın faaliyet gösterdiği Kolombiya'da yerleşik olan, aşırı sağcı silahlı bir örgüte düzenli olarak para yardımı yaptığını ortaya çıkardı.

Mili Güvenlik Arşivi, söz konusu belgeleri ABD Adalet Bakanlığı'ndan edinmişti. Bu belgeler, Adalet Bakanlığı'na, 2007 yılında ABD'nin terörist olarak sınıflandırdığı Birleşmiş Kolombiya Meşru Müdafaa Güçleri (AUC) adlı örgüte Chiquita tarafından 1.7 milyon dolardan fazla para ödendiğinin kabul edildiği bir ceza davasının sonucu olarak verilmişti.

Kayıtlar, Chiquita'nın Kolombiya'nın kanlı iç savaşında her iki tarafta yer alan gruplara geçmişte düzenli olarak ödeme yaptığını ortaya çıkardı. Belgeler ayrıca, şirketin kamuoyundan bilgi saklamak için gösterdiği çabayı da ortaya koyuyordu. 2013 Nisan'ında Chiquita, AUC şiddetinin mağdurlarının açtığı davalarda kendisine karşı kullanılabileceği konuyla ilgili 9600 adet diğer belgenin yayınlanmasını engellemek için bir dava açtı.

Türkiye’de Bilgiye Erişim: 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu

Kısa tarihçe

Türkiye’de Ekim 2003’te TBMM’ce kabul edilen ve altı ay sonra yürürlüğe giren **4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (BEHK)**, Bilgi Edinme Hakkı’nı garanti altına alan yasal bir mekanizma sunmaktadır. Bilgi Edinme Hakkı, 2010 yılından yapılan değişiklikler sonrasında Anayasa tarafından da koruma altına alınmıştır. Bireysel başvuru yapılmasına olanak sağlayan değişikliklerden sonra, **Anayasa Mahkemesi (AYM)** de bilgiye erişim hakkında şikayet mekanizmasının bir parçası haline gelmiştir.

Türkiye’de son 10 yılda BEHK konusunda ciddi bir birikim oluşmuştur. Yapılan başvuru sayısı her sene tutarlı bir şekilde artış göstermektedir. 2005 yılında, **Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK)** ilk defa bilgi edinme istatistikleri yayınladığında, o sene yapılan başvuru sayısını 395,000 olarak açıklamıştı. Kurul aynı zamanda bilgi edinme başvurularının demokratikleşme ve şeffaflaşma ilerledikçe sayıca giderek azılacağına inandığı görüşünü belirtmişti. Ancak gelişmeler hiç de bu yönde olmadı.

BEDK verilerine göre 2006’da 864,000 bilgi edinme başvurusu yapıldı. 2007 yılında bu sayı 939,000’e çıktı. 2008 yılında 1 milyonun üzerinde başvuru yapıldı. 2014 itibariyle sayı 2 milyonun üzerindeydi.

Türkiye’de bilgi edinme başvuru sayısı Avrupa ortalamasının oldukça üstündedir. Bunun temel nedeni elektronik başvuruların online olarak kolaylıkla yapılabilmesidir. Bu aynı zamandan bazen kullanıcıların 4982 BEHK kapsamına girmeyen soruları da yöneltmesine yol açmıştır. BEDK tarafından bilgi edinme başvuruları hakkında sağlanan veriler şu anda ülkemizde yapılan bilgi edinme başvurularının kalitesini değerlendirmek için yeterli değildir.

Türkiye’de temel sorunlar

4982 Sayılı BEHK, BEDK’nın tam olarak bağımsız bir kurul olmasına garanti altına alamamıştır. Bu da kurulun itirazları inceleme yeteneğinin altını oymaktadır. Buna ek olarak, Türkiye’de birçok kamu kurumunda olduğu gibi, BEDK’nın da bilgi edinme başvuruları konusunda çok detaylı istatistikler paylaşmamış olmasıdır. Kurul tarafından “kabul edildiği” belirtilen kaç

başvurunun gerçekten yapılan bilgi edinme isteğine cevap aldığı netlik kazanamamıştır.

Yapılan bilgi edinme başvurularıyla ilgili diğer temel bir sorun, kamu kurum ve kuruluşlarınca reddedilen başvuru sayısı olmaktadır. 2013 yılında 94,000 başvuru reddedilmişti olup, ret nedeni ve gerekçelendirmesi ve başvuru sahiplerinin ret sonrası nasıl ilerlediği konusunda bilgi bulunmamaktadır. Türkiye’de kanunun etkin bir biçimde kullanılmasını engelleyen bir başka faktör de, halkın BEHK ve işleyişi hakkında yeterince bilgi sahibi olmamalarıdır.

Türkiye’de 2013 yılında 94,000 başvuru reddedilmiştir, ancak BEDK verilerine göre, yalnızca 2047 başvuru sahibi BEDK’ya ve 600’ü yargıya itiraz etmiştir. Bu da sorgulayıcı bir mekanizmanın Türkiye’de henüz oluşmadığına işaret etmektedir. Bu konuda çalışan sivil toplum örgütleri ve bireyler, ret karşısında düşük itiraz oranının itiraz seçeneklerinden haberdar olmamanın yanı sıra bilgi edinme başvurularını kovalamanın kişinin başını derde sokabileceği inancından kaynaklandığını söylemektedir. Bu sorunun bir nedeni de cevap veren kamu kuruluşlarının başvuru sahiplerine 15 gün içinde BEDK’ya, 60 gün içinde idari yargıya itiraz hakları olduğunu bildirmiyor olmasıdır.

Reddedilen başvurular hakkında daha fazla bilgi edinmek için BEDK’ya yapılan başvurular da reddedilmiştir. Ancak kanun ve ilgili yönetmeliğe göre BEDK’nın başvurular konusunda detaylı kayıt tutması gerekmektedir.

BEDK hakkında bilinmesi gerekenler

Yaptığınız bir bilgi edinme başvurusu reddedildiğinde, 2004 yılında kurulan BEDK aracılığıyla itiraz edebilirsiniz. *BEDK’nın web sitesine www.bedk.gov.tr adresinden ulaşılabilir.*

Normalde tümüyle bağımsız olması gereken BEDK, bu nitelikten uzak durumdadır. Kurulun başkanı, Başbakanlık müsteşarlarından biridir. Aynı zamanda kurul, Başbakanlıkta en alt katta yer almaktadır. Bütün bunların kurulun bağımsızlığına gölge düşürebileceği düşünülmektedir.

BEDK’nın başvuru yapmış olduğunuz kuruluştan size verilmeyen bilgiyi isteme hakkı vardır. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi gizli dahi olsa on beş iş günü içinde vermekle yükümlüdürler. BEDK itirazı, dilekçenin kayıtlarına girdiği tarihten itibaren otuz iş günü içinde sonuçlandırmakla yükümlüdür.

BEDK aşağıdaki şekilde işlemektedir:

- BEDK'ya yapılan bütün itirazlar yazılı olarak yapılmalıdır. Kurul başvuruyu otuz gün içinde sonuçlandırmakla yükümlüdür. İtiraz durumunda kurulun yazılı cevabında başvurunun reddi için bir gerekçe göstermesi gerekir. Ayrıca, tüm kamu kurum ve kuruluşları gibi BEDK da bilgi edinme başvurusunda bulunan kişilere yol göstermek ve kanun kapsamında sahip oldukları hakları kullanabilmeleri için yardımcı olmakla yükümlüdür.
- BEDK'nın siyasi bir tarafı olduğunun unutulmaması gerekir. Kurul; "bire üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday, bire üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler, bire üyesi Türkiye Barolar Birliğinin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday, iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bire üyesi de Adalet Bakanının önerisi üzerine bu Bakanlıkta idari görevlerde çalışan hakimler arasından Bakanlar Kurulunca" seçilen dokuz üyeden oluşur. Kurulun sekretarya hizmetleri Başbakanlık tarafından yerine getirilir.
- BEDK ortalama olarak yılda 2600 başvuru değerlendirmektedir. Kurula aylık ortalama olarak 200 itiraz dilekçesi geldiği düşünülmektedir. Kurul bugüne kadar bünyesinde çalışan raportör ve personel sayısı hakkında bilgi sağlamamıştır.
- Kurul, karara bağladığı itirazları web sitesinde yayınlamamaktadır, ancak itiraz davaları sonucu davaya söz konusu olmuş kararları yayınlamıştır.
- Kurul ayda iki kere toplanır ve üyeleri dört seneliğine seçilir.
- Kurulun başlıca görevleri bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin görüş ve değerlendirme istemini içeren başvuruları karara bağlamak ve genel bir rapor hazırlayarak bunu her yıl Nisan ayı sonuna kadar Türkiye Büyük Millet Meclisine göndermektir. Kurul 2004 yılından beri bu tür raporlar yayınlamaktadır. BEDK raporları TBMM sitesinde bulunabilir.

Bilgi edinme başvurusu nasıl yapılır**1. Başvurumu ne zaman yapmalıyım?**

Başvurunuzu yapmadan önce, aradığınız bilginin özelliklerini tam olarak kesinleştirmek ve zaten kamuya açık olmadığından emin olmak için biraz araştırma yapmalısınız. Bundan sonra bilgi edinme başvurunuzu mümkün olduğunca hızlı yapmalı, ve ilgili kurumun size dönmesini beklemeden araştırmanıza devam etmelisiniz. Bilgi edinme başvurusunu mümkün olduğu kadar erken yapmanın nedeni, bazen bilgi edinme başvurularının işlenmesinin oldukça uzun sürebilmesi ve takibinin aylar, hatta yıllar alabilmesidir.

2. Başvurumu nereye yapmalıyım?

Türkiye'de tüm kamu kurum ve kuruluşları 4982 sayılı BEHK altında başvuruların internette yapılmasına izin vermektedir. Bazı kurumlar bir form doldurmanızı isterken, bazıları e-posta ile yapılan başvuruları da kabul etmektedir. Bazı durumlarda belirli bir bilgiyi edinmek için tam olarak nereye başvurmanız gerektiğini bilemeyebilirsiniz. Bu durumlarda, ilgili kurumları arayarak başvurunun nereye yapılması gerektiğini netleştirebilirsiniz. 4982 Sayılı BEHK'ya göre başvuru yaptığınız kamu kurumları eğer istediğiniz bilgiye sahip değilse, nereye başvurmanız gerektiği konusunda sizi bilgilendirmekle yükümlüdürler.

3. Başvurumda ne demeliyim?

Başvuru sırasında bilgi edinme isteğinin 4982 sayılı kanun altında yapıldığı açıkça belirtilmeli, ve başvuruda açık ve net bir dil kullanılmalıdır. *Örnek bir bilgi edinme formu için Ek 1'e (arka kapak içi) bakınız.*

İnternet üzerinden bilgi edinme başvurusunda bulunurken, TC Kimlik No'nuzu da vermeniz gerekecektir. Yabancı uyruklu kişiler tarafından yapılan bilgi edinme başvuruları Türkçe yapılmalıdır. Araştırmanızın konusuna bağlı olarak soracağınız sorunun kapsamının ne kadar dar ya da geniş olduğunu iyi düşünmeniz önerilir. Çoğu zaman, istenen bilginin kapsamını mümkün olduğu kadar dar tutmak iyi bir fikirdir. Bazen başvuruya cevaben sizin aradığınız bilgiyi arasında bulmanızı imkansız kılacak miktarda bilgi sağlanabilir. Başvurunuzu doldurmadan önce yapacağınız çalışmalar bilgi edinme isteğinizin kapsamını daraltmanıza yardımcı olacaktır.

Ancak bazı durumlarda daha geniş bir istekte bulunmak daha stratejik bir adım olabilir. Eğer aradığınız bilgi tartışmalı ya da siyasi olarak hassas bir bilgiyse, tam olarak ne aradığınızı açıkça belirtmeden daha geniş bir bilgi kümesine erişim isteyebilirsiniz. Bu sayede sorduğunuz siyasi olarak hassas olan soru arada gözden kaçacaktır.

Başvurmadan önce yasada bilgiye erişimi kısıtlayan istisnaları gözden geçirmek ve başvurunuzun bu istisnalara kurban gitmemesini sağlamak da iyi bir fikirdir. (İstisnaların listesi için, aşağıdaki kutuya bakınız). Bazen Türkiye'deki kurum ve kuruluşlar "hizmete özel" olarak tanımladıkları bilgiyi vermekten kaçınacaktır, ancak bu tür tanımların yasada bir karşılığı bulunmamaktadır.

4. Ne tür bilgi ve belgeleri isteyebilirim?

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde kamuyu ilgilendiren her bilgi ve belge, harcama bilgileri veya istatistiki bilgi, diğer veriler istenebilir. Ancak bazı durumlarda standart olarak uygulanan istisnalar bulunmaktadır.

Türkiye'deki istisnalar:

- Ülke savunması ve milli güvenliğe açıkça zarar verecek Devlet sırrı olan bilgi veya belgeler
- ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler,
- istihbarata ilişkin bilgi ve belgele
- İdari soruşturmalara
- Adli soruşturma ve kovuşturma
- Bireylerin özel yaşamı veya ekonomik çıkarları
- Kişisel iletişim
- Ticari sırlar
- Fikir ve sanat eserleri
- Kurum içi düzenlemeler

NOT İstisna olarak değerlendirilen bilgi istisna kapsamına girmeyen bilgi ile aynı dosyada ya da belgede bulunuyorsa, kurumlar istisnai bilgiyi söz konusu belgeden çıkararak kalan bilgiyi paylaşmakla yükümlüdürler.

5. Başvuru yaptığım kuruma haber çalışması yaptığımı söylemeli miyim?

4982 Sayılı BEHK'na göre Türk vatandaşları yaptıkları bilgi edinme başvurularında, bilgiyi neden istediklerini belirtmek zorunda değildirler. Ancak Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler,

isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde başvuru yapabilir.

Gazeteci olup olmadığınızı belirtmek konusunda, istediğiniz bilginin niteliğine göre, stratejik olarak düşünmeniz önerilir. Bazen daha doğru bilgi edinmek için gazeteci olduğunuzu belirtmek işe yarayabilir. Ancak başvuru yaptığınız kurumun haber yapılmasından rahatsız olabileceğini düşündüğünüz durumlarda, bunu belirtmemek daha iyi olabilir.

6. Başvuruyu gönderdikten sonra ne yapmalı?

Başvurunuzun bir kopyasını aldığınızdan ve kurum tarafından başvurunuz için verilen referans numarasını sakladığınızdan emin olun. BEHK hükümlerine göre kurum ve kuruluşlar başvuruza on beş işgünü içinde cevap vermekle yükümlüdür. Başvurunuzun durumunu Başbakanlık Bilgi İşlem Merkezi'nden (BİMER) takip edebilirsiniz.

! Yasal olarak Bilgi Edinme başvurularına mutlaka cevap verme zorunluluğundadır. Ancak geçmişte bazı başvuruların cevap verilmeden arşivlenmiş olduğu durumlar da olmuştur.

7. Bilgi edinme başvurusu yapmak ücretli midir?

4982 BEHK hükümlerince bilgi edinme kapsamında yapılacak başvurular ücretsiz olmakla birlikte, bazı durumlarda kurum ve kuruluşların istenilen bilgi veya belgeyi edinmekle ilgili olarak çıkacak maliyet unsurlarını başvurandan talep etme hakkı saklıdır. Örneğin, bu belgenin hazırlandığı tarihte yürürlükte olan tarife göre başvuran tarafından istenen bir rapor için ilk 10 sayfadan sonra sayfa başına fotokopi maliyeti olarak 50 kuruş alınmaktadır.

Başvurunuz reddedilince yapılacaklar

Bir kamu kurumuna yaptığınız başvuruya cevap alamadığınızda, ya da eksik cevap aldığınızda itiraz hakkınız vardır. Bu durumda aşağıdaki yöntemleri izleyebilirsiniz.

1. BEDK'ya itiraz başvurusunda bulunmak: Bu, aynı zamanda en hızlı sonuç verecek yaklaşımdır. İlgili kurumdan başvuruza yazılı cevap geldikten

sonra BEDK'ya itirazda bulunmak için 30 işgünü süreniz vardır. BEDK'nın elektronik posta aracılığıyla gönderilmiş itirazları gündemine almadığını ve tüm itirazların posta yoluyla gönderilmesi gerektiğini unutmayın. BEDK ret veya yetersiz cevap durumlarında itiraz için genellikle gideceğiniz ilk kurum olmalıdır.

2. İdari yargıya gitmek: Cevabın elinize ulaşmasından sonra idari yargıya gitmek için 60 gününüz vardır. Dava açtığınız kurumla fiziki olarak aynı şehirde bulunmak, dosya getir götür masraflarını azalttığı ve işlem sürelerini kısalttığı için, her zaman daha avantajlıdır. İdari yargıya gittiğiniz zaman, sonuç almanız uzun (*muhtemelen birkaç yıl*) sürecektir.

3. Bilgiye erişimi kısıtlayan personel hakkında soruşturma istemek: Temelde, başvurulara yanıt vermeyi reddeden kamu görevlileri için bir soruşturma istemek her zaman seçenek olarak mevcuttur. Ancak soruşturmalar kurumlarda ya da bakanlıklarda amirlerin emrine bağlı olduğundan ve genelde bilgiye erişimi kısıtlayan aynı amirler olduğundan sonuç alınma ihtimali düşüktür.

4. Kamu Görevlileri Etik Kurulu'na Başvurmak: Kamu Görevlileri Etik Kurulu, kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken etik davranış ilkelerinin ihlal edildiği iddiasıyla yapılacak başvurular üzerine gerekli inceleme ve araştırmayı yaparak sonucu ilgili makamlara bildirmek ile görevlidir. Fakat bilgi edinme başvuruları kapsamında görevliler hakkında yapılan başvurular konusunda şimdiye kadar etkili bir sonuç ortaya çıkarmamıştır.

5. Anayasa Mahkemesi'ne Başvurmak: Yukarıda bahsedilen bütün yöntemleri gerçekleştirmeden Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) itiraz edemezsiniz. Normal şartlarda AYM'ye gidebilmek için idari yargı yolunu tüketmeniz gerekir. (Bunun Nisan 2015'te AYM'nin YouTube yasağı ile ilgili verdiği karar gibi bazı *istisnaları* olabilir. AYM, YouTube yasağının ifade özgürlüğü ihlali olduğunu söylediği ve yasağı kaldırdığı kararında tüm yasal yolların tüketilmesini beklememişti.)

Önce idari yargıya gitmek mi BEDK'ya başvurmak mı daha doğru?

BEDK'ya itiraz, başvuru sahibinin idari yargıya başvurma süresini durdurur. Örneğin cevabın elinize ulaşmasından beş gün sonra BEDK'ya giderseniz, normalde 60 gün süreniz olduğundan, BEDK'nın kararından sonra 55 gününüz kalacaktır. Kurula başvurmak hızlı ve verimli olmasının yanı sıra ücretsiz olduğu için de değerlendirilmesi gereken bir seçenektir. İdari yargıda, davayı kaybederseniz, 2000 TL'ye kadar çıkabilen mahkeme masraflarını üstlenmeniz gerekecektir. Bu nedenle öncelikli olarak BEDK'ya başvurularak ilerlenmesi ve idari yargı seçeneğinin daha sonraya bırakılmasını öneririz. BEDK ve idari yargıya yapılan başvuruların sonuçsuz kalması durumunda AYM'ye başvurabilirsiniz.

BEDK'nın başvuruları inceleme süreci

BEDK'ya ulaşan bir itiraz durumunda kurul, raportörlerinden birini görevlendirir. Raportör, itirazın kendisine verildiği tarihten itibaren beş iş günü içinde, usul ve esas yönünden bir rapor hazırlayarak kurul başkanına sunar. Raporda, başkan tarafından incelemeye yönelik olarak tespit edilen eksiklikler raportör tarafından tamamlanır. Gündem ve tamamlanan raporlar toplantı gününden önce bütün üyelere dağıtılır. Kurul, itirazı önce usul yönünden değerlendirip, itirazla ilgili eksik bir imza veya eklenmesi unutulmuş gibi bir belge olması durumunda, bunları tamamlaması için başvuru sahibine çağrıda bulunabilir. Bu noktada bir sorun çıkmazsa, BEDK kararı esastan inceler.

BEDK ilk olarak başvuru yaptığınız kurumdan sizin istemiş olduğunuz bilgi ve belgeyi isteyebilir. Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi gizli dahi olsa on beş iş günü içinde vermekle yükümlüdürler. BEDK, eline ulaşan bilgi ve belgeleri inceldikten sonra bu bilginin sizinle paylaşılıp paylaşılmamış olması gerektiği konusundaki kararını verecektir.

Kurul, başvuru sahibinin lehine karar verirse, elindeki bilgi ve belgeyi başvuru sahibiyle PAYLAŞMAYACAKTIR. İtirazınızın kabul edildiğine dair kararı ilgili kuruluşa göndermesi gerekir.

Daha önce BEDK'ya kendi kararlarında değişikliğe gitmesi yönünde yapılan itirazlar, şu ana kadar hep reddedilmiştir.

BEDK'nın itirazınızın kabul edildiğine dair kararı ilgili kuruluşa göndermesi gerekir. Yönetmelikte "Kararın birer örneği itiraz eden ve ilgili kurum ve kuruluşa

gönderilir” denmektedir, ama yasal bir süre belirtilmediği için bu mekanizma tam olarak çalışmamaktadır. Bu nedenle başvuranın konuyu takip etmesi ve ilgili kuruma BEDK kararının bir örneği ile gitmek ve karara uyulmadığı halde idari yargıya başvuru hakkınızı kullanacağınızı hatırlatmak önerilir.

Yardım alınabilecek kişi ve kurumların listesi

Çoğu resmi kurum bilgi paylaşma konusunda isteksiz olduğundan, bilgi edinme başvurularını takip etmek zorlu bir uğraştır. Bu durum, yönetimin gittikçe otoriterleşme eğilimi gösterdiği düşünüldüğü son dönemde, Türkiye’de daha belirgin bir hale gelmiştir. Ancak, bu zorlu süreçte başvurunuzu takip etme ve itiraz süreçlerinde size destek olabilecek birçok deneyimli aktivist, akademiysen ve sivil toplum örgütü bulunmaktadır.

- Akademisyen ve bilgi edinme aktivistleri **Yaman Akdeniz** ve **Kerem Altıparmak** yargıya taşınan itirazlarda ücretsiz yasal yardım sağlamaktadır.
- Bilgi Edinme Projesi çerçevesinde **P24** ve **Article19**, başvurularını takip etmekte olan gazetecilere bazen yardımcı olabilmektedirler.
- Avukat **Emre Baturay Altınok** bilgi edinme başvurularıyla ilgili idari yargı süreçlerinde oldukça deneyimlidir.

→
4982 sayılı kanun altında
yapılacak başvuru için
örnek bilgi edinme formu

EK1

BİLGİ EDİNME BAŞVURUSU FORMU (Gerçek Kişiler İçin)

Başvuru sahibinin adı ve soyadı:		
Oturma yeri veya iş adresi:		
Türkiye Cumhuriyeti Kimlik No: (Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur)		Başvuruya hangi yolla cevap almak istersiniz? Yazılı Elektronik
Elektronik posta adresi: (Elektronik ortamda yapılacak başvurular için doldurulması zorunludur.)		
İmzası:		4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince istediğim bilgi veya belgeler aşağıda belirtilmiştir. Gereğini arz ederim.
İstenen bilgi veya belgeler: (Not: Ayrılan bölümdeki boşluk yetmediği takdirde başvuru için boş sayfa / sayfalar kullanılabilir.)		

P24

Bağımsız Gazetecilik Platformu

Sıraselviler Caddesi No:57/3 Taksim

Beyoğlu İSTANBUL

platform24.org